

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. vsakega meseca.

Veljá celoletno 2 gold. 50 kraje. — polletno 1 gold. 30 kraje.

List 13.

V Celovcu 10. avgusta 1873.

Leto V.

Indijansko deklé.

(Po Andersenovi povesti.)

Tiha noč je kraljevala,
Slika lune se kopala
V valih Gangovih mirnó;
Sape indijanske čiste
Vzibale platane liste
V sanje cvetne so sladkó.

Ako lučica trepeča
Bo ostala plameneča,
Njen predragi še živí;
Če pa bođe ugasnila,
Če jo vniči vode sila,
Tudi on vže v grobu spi.

In pritekla iz germovja,
Ne čuté lijan ternovja,
Zdaj je juga temna hči;
Lehka je kakor gazela,
Lepša še kot deva bela,
Koje kras pred njo bleđi.

Plamen raste, plamen šviga,
Zdaj ga nij, zdaj zopet miga —
O gorjé, po njem le bo!
Ne! Blaženstvo, luč se vnela
Vendar je in je žarela
Še v daljavi presvetló!

Skerbno se cvetoča roka
Nad gorečo lampo boka,
Plamen da ne vgasne njen;
Sveti reki izroči jo
In pogledi nje hitijo
Tam za zvezdo sredi pén.

Na koleni deva mila
Padla je in je molila
Brahmo svetlega hvalé.
Zraven nje strupena kača
Zavijé se in obrača
Pa za njo deklé ne vé:

Saj ne vidi in ne sluti,
In ne misli in ne čuti
Kakor ljubega možá.
In „živí!“ izklikne blaga,
In „živí!“ — beseda draga —
Zdaj odmeva od gorá.

Lujiza Pesjakova.

Moč otročje solze.

(Iz Poljskega poslovenil —p—.)

Jakop Statecki je bil eden izmed jako glasovitih zdravnikov v Varšavi na Poljskem. Bil je sploh ljubljen in obrajtan zavoljo svojega prijaznega značaja, postrežljivosti in dobrot, ki jih je na vse strani delil — bil je ubogim prava božja previdnost, zakaj ne le da jim je v boleznih brez plače pomagoval, ampak kupoval jim je pogosto tudi zdravila in jedila. Pri vsem tem, da mu je že šestdeset let minulo, bil je neoženjen, čemu so se njegovi prijatelji in znanci večkrat čudili, ter sploh mislili, da je nesrečna bolezen v njegovej mladosti morala biti temu kriva.

Pripeti se, da našega dohtarja lehka bolezen nekaj dni doma zaderži. Berž ko njegovi tovarši to zvedó, koj jih družega večera nekoliko pride ga obiskat, da bi mu ne bilo preveč dolg čas. Sprejame jih, kakor mu je bila sploh navada, prijazno in začnó se pri čaju raznoverstni pogovori. Govori se o prigodkih v mestu, o gospodajočih boleznih in načinu, kako jih treba zdraviti, naposled se od telesnih boleznih govor oberne na dušne slabosti in strasti. Tukaj eden izmed nazočih vpraša, je li mogoče plahost ozdraviti? „Po mojem mnenju ne,“ pravi drugi. „Narava nas dela serčne ali pa plašne; te lastnosti prinašamo s seboj na svet in čas jih razvija; zategadelj jaz terdim, da naša umetnost v tej verstvi boleznih nič ne more pomagati.“

„Tako je,“ doda tretji, „hladnost ali pa gorečnost, strast do igre ali pijanstvo, nagnenje k čednosti ali hudobnemu življenju, vse to prihaja iz kervi, iz temperamentov. Tisti na priliko, ki ima vročo kri, vzame dostikrat konec na strašen način, in bi bil, ko bi bil imel hladno kri, umerl najmirnejše in najpoštenije. Pravijo, da so ljudje taki, kakor so se odgojili — prazne basni so to; kajti ljudje so taki, kakoršni so se rodili. Srečni tisti, ki imajo zdravo dobro telo, tem huje pa za tiste, kterih telo ni takošno.“

„To kar tukaj terdite,“ prime zopet prvi za besedo, „izvira iz napčnega opazovanja človeškega življenja, in ko bi človek zares bil tako stvarjen, kakor menite, to bi bilo kaj slabo za-nj. Ali se sme na primer zares terditi, da človek, ki ima na sebi smešnosti, napake, pregrehe ali zle strasti, ne bi bil v stani se od njih poboljšati? Treba je tukaj, kjer bi praški in kugljice ne bile na mestu, samo drugih lekov, treba je delovati na serce, na razum in tako ravnaje, gospodje, prepričan sem, da bi se dalo od teh napak ozdraveti.“

„Od smešnosti? morebiti; od hudobij ali strasti? — nikdar,“ odgovori vprašani. „Le pokaži mi, na priliko, človeka lakomnika, igralca, samoljuba ali skopúha, ki se je poboljšal — prosim te . . .“

„Skopuha poboljšane? Je eden tak med nami, in ta sem jaz“, reče gospodar.

„Ti si bil skopúh?“ zakričijo pričujoči — „ti? to ni mogoče!“ . . .

„Tako je,“ odgovori gospodar, „in zraven tega sem bil zabavljavec, in neprenesljiv čuden človek; dandanes pa, kakor vidite, sem od tega popolnoma ozdravel.“

„In kdo te je tako čudno poboljšal?“

„Kdo? — solza detečja.“

Tu se je pazljivost povečšala, nazočni so se pomeknili bliže k gospodarju, ta pa začne pripovedati tako-le:

„Bilo je leta 1834; na večer pridem od svojih bolnikov domú, najdem na mizi dva lista iz Kališa, mesta na Poljskem, kacic 27 milj od Varšave: eden je od bogatega kupca in bankerja ondašnjega, kateri me je klical k bolni ženi, obetaje obilno plačo; v drugem pa so stale samo besede: „Gospod! žena in hči vašega brata umirata od gládú. Par sto goldinarjev, poslanih brez odlašanja, more jima življenje ohraniti, pričujočnost vaša more jima poverniti zdravje.

(Podpisano) Duhovnik Rilski farmešter“.

„Govoril sem vam odkrito, in ne bojim se tega ponoviti, ker to morem storiti dan danes brez zarudenja, da sem bil strašan skopúh. List duhovnika Rilskega me je ganil, ne za tega del, da bi me bilo bolelo žalostno stanje bratove žene in njenega deteta, temuč ker sem v njem videl prošnjo, ki se naravnost na moj žep obrača — zgnétel sem ga serdito in sklenil, da ne dam niti groša. —

Banker (bogatin) torej, kakor si lahko mislite, bil mi je mnogo prijetniši, a ker je zahteval, naj brez odlašanja odpotujem, vsedem se koj drugi dan na vse zgodaj na pošti v kočijo in odderdrám v Kališ.

Na potu sem samo prerajtoval veličino plače, ki jo bom mogel zahtevati od bankera za svoj trud in zapuščenje mestnih bolnikov, ktere sem v listu enemu izmed svojih tovarišev izročil; verh tega sem ocenjal svoje svete, računil vsako besedo, vsako čerko recepta.

Kar se tiče mojega brata žene, mislil sem na-njo kar najmanj mogoče, če mi je pa časih nje reva in pomanjkanje po sili stopilo pred oči, gledal sem se te neprijetne misli kar najpred iznebiti. Oh! bilo je to zlo, jako zlo, ker sem tudi tako uže mnogo proti svoji snahi bil pregrešil.

Nekaj let pred tem, je mlajši moj brat, ki je bil ta čas podporočnik v poljski armadi, in kesneje že kot stotnik poginil v boju leta 1831, napisal na-me list, v katerem mi je naznanjal, da se zaroča iz ljubezni s hčerjo enega izmed svojih tovarišev, siroto, kateri je bila vsa dota izverstno serce, plemenite lastnosti, sprelepa rast, in 18 let; ali ne groša denarjev. Na ta list, poln plemenite navdušenosti, odgovoril sem tako, da ni mogoče nepristojniše in samoljubniše.

Ženiš se, pisal sem, z žensko, ktero ljubiš, ali ktera je še manj milionarka, kakor ti . . . Bodi srečen, ako ti bo moč; ali govoreč med nama, delata oba neizrečeno neumno . . . Zaljubljen vidiš vse v rožnih barvah, s časom pride preudarek in vse dragosti so proč. Ako je še čas, daj si mira . . . Ostani zdrav!

Ta list, kakor vidite, ni bil ne pameten, ne bistroumen, kakor sem ga napraviti želel, namesto tega je bil nepristojen in brezserčen.

Moja snaha je bila mazurka (Mazurji so prebivalci treh vojvodstev na Poljskem), to je, kakor sploh vemo, vredna, krepostna, ali pri tem ponosna in uporna. Uporen (svoje glav) kakor Mazúr, pravi pregovor, zatorej je tudi moja snaha bila nezveržena hči svojega plemena. Ni mi torej pozabila nikdar onega lista, ter v sercu jela me na vso moč prezirati. Zato tudi, ko jej je mož na borišču slavno smert storil, ko se je morala brez podpore, brez nade, boriti s pomanjkanjem in boleznijo, sklene rajši umreti, kakor poprositi za pomoč svaka (brata moža svojega). In bila bi brez dvombe umerla ne napisavši lista na me in ne odpustivši mi, kar bi bilo gotovo dokaz velike stanovitnosti njenega značaja, ali nikakor ne po kerščanski. Toda ni bila sama na svetu; imela je ona hčerko, sprelepo detešce, ki je pazeč na posteljo, na kateri jej je ginila bolna mamica, prenašala

glad z angeljsko poterpežljivostjo, sahné dan na dan. Nemogoče je torej bilo naši mazurki biti dalje uporni; kolikoršno je imela za hčer ljubezen, zapopadla je ona to dobro, da se mora, če hoče oteti dete, premagati in poskerbeti, da omeči serce svaku, kakor koli je bil zel in terdoserčen. Svojo misel je ona na ta način razodela domačemu gospod farmeštru, človeku vrednemu in milostljivemu, kterege je bila zavoljo tega poklicala k sebi. Pozvedel je natančniše stan te nesrečne žene ter spoznal, da je glavna nje bolezen bila pomanjkanje, glad in skerb; ali sam ne mnogo imaje, mogel je bolnici podeliti le zeló pičlo pomoč. Mestni zdravnik se je na njegovo priporoko sicer ž njo skerbno trudil, ali s kakim vspehom, ker je manjkalo vsega, kar je bolniku neobhodno potrebno.

Tak je bil oni verli duhovnik, od kterege sem list dobil.

Ko sem prišel v Kališ, čakal je duhovnik Rilski ná-me pred pošto. Ker si on ne bi bil pomišljjal priteči na pomoč snahi, če bi bil dobil podobno sporočilo, kakoršno mi je bil sam poslal, rekel je v prostoti svoji sam pri sebi: tudi on taisto stori, ter me je pričakoval vsak dan. Ko popotniki iz kočije izstopijo in ko je zvedel zá-me, priteče k meni ter me s temi-le besedami pozdravi:

Niste gubili, gospod, kakor vidim, časa; predčutili ste, da bi zakasnenje vaše bilo vzrok smerti za snaho — Bog vas poplati za to dobre delo!

Po teh besedah in po suknji duhovni mi je lahko bilo spoznati duhovnika Rilskega. Ta pohvala njegova zdela se mi je britek zasmeh, toda nisem imel serčnosti priznati, da je nisem zaslužil. Ta okolnost torej je naredila, da namesti k bankeru, h kteremu sem se edino pripeljal, šel sem naravnost k bratovi ženi, h kateri me je gospod farmešter spremil. Našel sem jo v ubogem stanovanju sred tesnega dvora, kamor se nijeden žarek solnca vkrasti ni mogel. Pri postelji njeni je stala majhna deklica, z lepimi očmi, s prekrasnimi obervmi, z glavico pokrito z rumenkastimi lasmi, z obrazcem rudečim, na kterem je bila videti izražena velika serčnost in vdanost v voljo božjo, kakoršno daje privada na terpljenje. Ne morete si misliti, kako je bila lepa pri vsem pomanjkanju in bledosti, in kako je ta bledost in pomanjkanje bilo besedito.

Gledal sem jo molčé . . . Začel sem ondaj zapopadati, da je v deci neka vabljava moč, neka čudna sila, ki blago deluje celó na serca, zaperta vsem vtiskom slasti in čutljivosti. Bil bi rad poljubil milo to dete, ali gadna skoparija vrnila mi je precej gerdo misel, da ako se dam ganiti, ondaj sem uže izgubljen, ker si navlečem dolžnosti brez števila, kterih sem se doslej vedno tako skerbno varoval. Mislil sem si, da bi mi ondaj bilo izbrisati vse slede revščine, kakoršno sem imel pred očmi, in trositi na to ne malo groša, kterege sem toliko ljubil. Ta misel me je pobila, in odstopil sem nehoteč, kakor človek, ki se umiče, videč brezen pred seboj.

Vredni farmešter, ki si ni mogel misliti niti uganiti, koliko je bilo v meni suše in brezserčne sebičnosti, je mojo pobitost vzel za miloserčnost — ta obotava skopuha zastran boleznij, ktere pogledu bi se bil rad umeknil, zdela mu se je ganjenost rahločutne duše; žalosten nasneh spreleti mu lica, in stiskaje mi roko reče:

Pogled te velike revščine stresa vas gospod! in ne čudim se temu ne najmanje, kajti ste ga malo vajeni, a tukaj vam preveč odblliz v vaše serce sega — mi duhovni smo po svojem poklicu jako pogosto priče raznih terpljenj in bolečin; zbog tega njih vid nas manj giblje; ali dajte približajte se gospod, pogled vaš more jo rešiti.

In prijemši me za roko pripelje me k postelji bolnice. Debele kaplje merzlega potú stopijo mi na čelo, sram mi razdira dušo, a jeza me traži v srcu.

Ko me sneha ugleda tako blizo sebe, ondaj se s težavnostjo dvigne na postelji. Na obličju njenem se je obrazila na premen neka nepopisljiva žalost in ponosnost; borila se je s seboj nesrečna žena. Mnogo, to je bilo videti, mnogo jo je stalo prositi za milost človeka, do kterega ni imela nič zaupanja! Zato se tudi ni ponižala do prošnje, temuč s suhim svojim perstom in tresoč se vsa od ganjenja, pokazala na hčer, potem s to beseditostjo serca, ktera prešinjuje tje v globino duše človeka. Oh! ubogi angeljček, kteri v kratkem ne bo imel matere, — zakričala.

Ta kratki, ali mili nagovor nesrečne matere, nagovor, v kterem se je obrazila vsa skerb za prihodnjost edinega otroka, mene le ni ganil; bal sem se pogledati na malo, da bi stanoviten ostal v svojem nečloveškem sklepu, ter z največo hladnostjo odgovoril:

— Čemu te otožne misli? saj si gospa še dosti mlada; pri pomoči dobrega zdravnika torej ni ti se treba ničesar bati. — Vsak drugi bil bi dodal: Imaš brata, ki bode srečen, celeč tvoje boli, kterih je deloma on kriv postal. Zanesi se na-nj, on bode oče tvojemu detetu.

Ali jaz nisem dodal tega, ena sama misel mi je rojila neprestano po glavi, misel, kako bi jo od onod potegniti mogel.

Dokler neodločen omahujem in razmišljam, kako bi se najlepše proč zmuzal, vpira draga ona deklica neprenehoma va-me oči, kažoče več zavzetja kakor pa straha — nato se približa k meni, potegne mi roko iz rok gospod farmeštra, ter pokazujoč na rob postelje, ki je na njej ležala mati, reče z najslajšim glasom, ki sem ga kdaj slišal:

— Vsedi se tukaj, ker si previsok, da bi te mogla poljubiti, ako me ne vzameš na kolena. — Vsedem se, in deklica mi zleze sama na kolena, kar vidé mati povzdigne oči k nebu in zdi se, da moli.

Kar se tiče mene, čutil sem, da je čas odločne borbe prišel; obdál sem si torej serce s trojnim oklepom. Prepričaval sem se sam pri sebi, da tej ženski in njenemu detetu nisem nič dolžan, da kar si s svojim delom zaslužim, to je zgol moja lastina; da prihodnjost je daleč in negotova, ktere ne zavarovati bilo bi brezumje — poiskal sem si z eno besedo vse vse nagibe, s kakoršnimi si zná samoljubje v potrebi pomagati. V tako si stvarjenem prepričanju sem odločil ne dati se ganiti, in namerščivši obervi pogledoval sem na deklico, ktera je zerla ravno va-me — pogled njé čist in nedolžno derzen tonil je v mojem očesu, zdela se je da išče, s ktere strani bi prederla to ledeno prevlako, za kakoršno sem se skríl — oklenivši se nazadnje z drobnimi svojimi ročicami okoli mojega vratú, rekla mi je s ko srebro čistim glaskom:

— Je-li hočeš biti moj oče? . . . jaz te bom verlo ljubila! . . . ker si verlo podoben mojemu očetu! . . . tudi on se je zdel vedno tako huđ, kakor ti, ali je bil zato verlo dober, in če se je tudi ne vem kako namerščil, se ga vendar nisem bala . . . a ti? jeli si ravno tako dober? . . .

Kolikor je bilo miline v tem pozivu deklice na-me, tega vam ne morem popisati; pri vsem tem se nisem podal, in zbiraše v zadnjem slabečem naporu, kolikor sem le imel sirovosti v svojem srcu, odprem hitro nje drobne ročice, s kterimi me je objemala okoli vrata, ter ne rekši ne besedice postavim jo na tla. V tem trenutku zapazim na njenem obrazcu, tako čudno izrazujočem vsak

vtisek, strašno ból, in solza se udere po njenem bledem ličicu ter pade vroča na mojo derhtečo roko.

Tukaj se je v meni storil nek notranji prevrat: moja skopost in brezserčnost stopite mi pred oči v vsej svoji pravi ostudnosti — rudečica me vsega spreletí, . . . Bil sem premagan — ne hoteč več vojskovati se nadalje s tem nagonom dobrote, ki ga vsak človek goji v svoji duši, popustil sem vse modrovanje; dosti mi je bilo čutiti . . . in idoč za nagonom te radosti serca, tako nove za-me, razprosterl sem roke nad glavo detetu, in zavpil: Pred Bogom in pred materjo tvojo, ktera mene slišita, tebi obetam, da ti bom oče, in nikdar to prisegam, ni-jedna hči ni bila serčneješe ljubljena, kakor boš ti.

Ah! ko bi bili videli ondaj mater, ko sem izgovarjal mojo prisego! Oči so se jej bliskale, obličje, na kterem se jej je žaril čuden blišč, zdélo se je sijajno od sreče, persi se dvignejo berzo, usta se odpirajo, da izreko, kakor je videti, zahvalo, ali glas jim odpové. Gospod farmešter in jaz sva bila v velikem strahu; mislila sva, da revica umerje od veselja, ali veselje ne ubija. V kratkem jame bolnica počasi dihati, glas se jej verne v usta, in reče meni:

— Brate! zlega sem te mislila — govorila je še nekaj, ali nisem hotel slišati, bál sem se, da ne bi, kar Bog obvaruj, hotela prositi me za odpuščanje za lastno mojo brezčutnost, kajti bil bi sicer umerl od sramote in očitanja vesti.

Ustavil sem jo torej, opomenivši jo na njeno preveliko iznemoglost in na potrebo popolnega molčanja; gospod farmešter je poterdil mojo opazko, in tako sva zamogla bolnico prisiliti, da preneha z zahvalo — gibanje ustnic je edino nama naznanjalo molitve, ki jih je pošiljala k Bogu. Ondaj zapišem za njo lek pomirjajoči, stopim z gospod farmeštrom na stran, ter mu izročujoč listnico z denarji:

Vredni duhovnik, rečem, za eno ljubav vas še prosim, tréba je, da moja sestra zapusti brez odlašanja to pustoto. Nisem bil nikdar v Kališu, in ne znam tukaj nikogar. Bodite torej tako dober, ter poiščite za nas, kar najpred mogoče, dve prostorni izbi sred verta in čistega zdravega zraka.

— Storim to rad, odgovori, vredni farmešter, čeravno vem, da se ona ne bo dolgo nad njim veselila.

— Makar le en dan, odgovorim z živostjo, to bo resnično tudi dan sreče nemala radost sred življenja solzá in revščine.

Drugi dan smo uže bili v novem stanu.

Hišica v ktero smo se preselili, ni bila velika, ali na prelepem mestu sred prostornega verta nad bregom rečice Prosne. Tam nam preteko trije meseci, za kterih sem si prizadeval oteti ubogo svojo snaho bolezní, od ktere je ginila. Delal sem si pogosto upanje, da to dosežem, a to nado na videz podpirata neprestana njena mirnost in sladki nasmeh, ki je spreletaval njena usta; ondaj zlasti, kedar je mene videla, da se igram kakor malo dete, dasiravno mi je bilo uže štirideset let in sivih las na glavi, z njeno hčerko, kteri sem prisegel, da jej bom oče.

Ali, žalibog! te nade se niso spoluile. Namóč dolgo je terpel boj med boleznijo in bolnico; vir življenja se je izčrepal v tem boju, znanost in najskerbnejše prizadeve pokazale so se nedovoljne. Snaha moja je znala bolje svoj stan, kakor mi vsi, ki smo bili okoli nje; čutila je, da se jej konec približuje, in pričakovala ga je brez bojezni, pa ako je redko kdaj o tem govorila, činila je to zgolj iz obzira na solze ubogega deteta.

Naposled je nesrečna ura prišla.

Sred lepega jesenskega večera, kakoršne navadno v našem podnebnju imamo, ko je polna luna spuščala svitlobo na vert in reko, v kateri se je odbijala, a topla sapa razpihljavala razpuščene lase mazurki, ko je sedé med menoj in hčerko, dihala z radostjo v oživljajočem večernem zraku — tu sem vam nanagloma počutil, da me kerčevito stisne za roko; merzla groza me je obhajala po vsem životu, obernil sem oči na bolnico — na obličju je bil razlit nebeški pokoj duše.

Brate! reče ona, hvala tebi; enkrat še pred smertjo spoznala sem, kaj je sreča, umiram mirna... Ti boš ljubil mojo hčerko!... Ostani zdrav!... Bog, tebi izročam mojo dušo!...

Umolknje, in vse je bilo dokončano.

Ta smert povem vam, ni imela za mene nič strašnega; v zadnjih besedah umirajoče, v njenem sladkem nasmehu, v žaru upanja, ki je bliščal v njenem pogledu, bila je nekaka privaba, nekak svetečni mir — ni bila to senca groze in uničenja, ampak temveč zor lepega dne.

Odsihdob postala je mojega brata hči moja hči. Posvetil sem se zgoli za njo — za njo se odrekel sladkim vezam zakonskim, ktere bile bi mogle mene od nje odtergati; nje radosti postale so moje radosti in nje življenje. Ah, jaz sem jej bil tolik dolžnik, po njej sem vam postal tak, kakoršnega me znate. Solza njena, óni dragi biser, kterege je moje serce sprejelo, bil je za-nj to, kar kaplja rose za cvet, ki se še ni odperl; ona ga je razvila in učinila pristopnega sladkim vtiskom in občutkom darovanja in ljubezni za bližnjega.

In po tem takem je mogoče, kakor vidite, ozdraveti celó od skoposti in samoljubja; treba je le silnejšega delovanja na serce, v katerem so se te gerde strasti nastanile; treba je z eno besedo milosti božje — in ko bi vsak izmed teh, ki so zaklenili serce sladkim tem občutkom, mogel zapopasti neskončno radost, kakoršno oni rodijo, bi jim sam tekkel nasproti, da bi si osahlo svoje serce saj z eno kapljico njih oživil.“ —

Tako je končal svojo povest gospodar, a nazočni globoko ganjeni poslovi so se od njega in vernili domú, premišljuječi čudne sklepe previdnosti božje.

Popevača.

(Ruski spisal Iv. Serg. Turgenjev, poslov. Lav. Gorénjec.)

(Konec.)

Pervi bodi Obalduj. Njegovo pravo ime je bilo Evgraf Ivanov; ali v vsej vasi ga živa duša nij imenovala drugače, nego Obalduja (klepetača), pa se je hvalil s to psovko: tako lepa se mu je zdela. A resnično, ne bi lahko bilo katero drugo ime tako pristovalo njegovim neznatnim, zmérom nemirnim udom, zlasti njegovemu jeziku. Ta človek je bil pijanec, svobodna dvorska duša (vlastniškega dvora služnik), ki so ga bili lastniki davno že odkrižali se, a ker nij imel nikakoršne službe, tudi ni beliča nij imel v žepu nikoli, pa vendar je znal vsak dan najti priliko, da se je na ptuj račun napil in najedel. Imel je mnogo znancev, ki so ga napajali sè žganjem in čajem, da sami niso znali, zakaj, kajti v družini nij bil prav nič kratkočasen, še siten je bil, vse je čemeril sè svojim nepremišljenim blebetanjem, z nepreterpljivo prilestnostjo, sè svojim derhtenjem na vsem životu in neprenehanim nenatornim hehotom. Tudi peti nij znal, ni plesati; vse svoje dni nij zinil nobene pametne, tudi resnične besede ne, le šlevil je zmerom in

čvekal, kar mu je prišlo na versto — resnično blebetač! Poleg tega pa ni ena pijača nij minola štirideset verst na okrog, da bi njegove dolgotetosti ne bilo med gosti, da so se ga naposled privadili in da jim je njegova navzočnost bila to, kar je človeku neogibljivo zlo. Prav rés: živemu kerstu nij bilo nič do njega, a samo Divji barin je znal berzdati njegove prismodarije.

Morgač nij bil prav nič podoben Obaldiju. Zdéli so mu bili ime Morgač (Mežikavec), da-si nij mežikal gostejše, nego mežikajo drugi ljudjé; ali znano je, da Rus zna priimke, psovke kovati in nadevati. Kljubu svojemu prizadetju, da bi bil na moč na tanko zvedel tega človeka minolost, ostale so negotovosti o njem, o njegovem življenju v meni — a ne samo v meni, temuč še v marsikom drugem so ostale o njem temne strani, temna mesta, kakor se učenjaki izrazujejo: pokrita z gosto temo bolestnega neznanja. Znal sem le to, da je svoje dni kočijazil neki starej bogatinki brezi otrok — in da je s tremi zaupanimi mu konji pobegnil iz njene službe; leto in dan živa duša nij znala, kodi se potiče, ko pa se je bil preveril, da je klatesko življenje mučno, vernil se je na staro mesto, ali kruljev, — pokleknil je pred svojo gospo in po minolih nekolikih letih je s poštenim življenjem zadostil za svojo pregreho, zopet na dobrem glasi bil pri svojej domačici, naposled do céla užival nje milost, postal oskerbnik na njenem dvoru, po vlastničinj smerti pa, nij znano — kako, postal je svoboden, dal zapisati se med meščane, lotil se nekovega dela, pa je obožal — in potlé živí ob petji. To vam je izkušén kerst, ne hudoben, pa tudi dober ne, bolj varčen, prekanjen lisjak, ki so mu ljudje znani, torej zna sebi na dobiček sukati jih. Varen je, a poleg tega vendar podvzeten, kakoršni so zviti ljudjé sploh; žlobudrast je — kakor stara baba, ali nikoli se mu ne zareče, drugemu pa nikedar nobenemu ne pustí govoriti; sicer pa se ne dela abotnega, kar radi počenjajo taki zviteci, — da silno, težavno bi bilo njemu hinavstvo: jaz nikoli nijsem videl bistrejših očij in ostroumnejših, nego so njegove: majhne in lisičje. Nikedar nij gledal še naravnost: neprenehoma motrí človeka od nog do verha, od verha do tal. Morgač je časi užé po cele nedelje premišljal kaj, podoba je kazala, da dosti potov prav kaj enoličnega, nenadoma pa se je odločil na kako obupno smélo delo; kazno je bilo, da mu vse namere izpodleté... pa trenotje — vse je posrečilo se mu, steklo tako, kakor na maslu. Srečen je zmérom in vselej, pa tudi veruje v svojo moč in srečo, veruje v to, kar se mu je prorokovalo. Národ ga nijma rad, zató ne, ker tudi sam ne ljubi nikogar, pač pa jim je imeniten. Edin sin, ta je vsa njegova družina, — sin nad vse ljub mu, — sin, ki se gotovo povspne omiki na višek, zató ker ima tako izobraženega očeta! „Morgaček se je početil,“ — užé zdaj poluglasno na uha šepečó si stare babe, ki posedajo po razsipih in razgovarjajo se o poletnih večerih; a vse umejo, kaj to znamenuje, ni besede nobena ne dodáde noben večer.

O Turčinu Jaši in kmetu nij treba dolgo govoriti. Jaša, kateremu so rekali Turek, zató ker je mati bila mu Turčinka, ta je bil vès, kolikor ga je bilo v koži, umetelnik — v vsakem pomenu te besede, po rokodelstvu pa delavec v popirnici nekega kupca. Kar tiče kmeta, čegar življenje, to pripoznavam, neznano mi je do céla, zdel se mi je, da je nekov zvit in ukreten meščan.

O Divjem barinu pa je vredno, da se zgovorimo malo razširnejše. Pervo čutje, ki ga je vam v serci izbudil tega človeka pogled, to je bilo čutje — nekako surovo, težko, ki pa nij bila zaničljiva njegova moč. Telo je imel neukretno, teršato; njegova dihanje je pričalo

nesmertno in čudovito zdravje — njegova medvedja osoba nij bila brezi vsakojakih gracij, ki so morda izvirale iz popolno mirnega prepričanja o lastnej mogočnosti. Težko je na prvi mah odločiti, v katero versto ljudij bi stavili tega Herkula; nij bil podoben ne dvorskemu služniku, ne meščanu, ne ubožnemu pisarju brezi službe, niti majhnemu, na smeti prišlemu plemenitašu, pisarču ali gobezdaču: ta človek je bil do céla sam zá-se. Živa duša nij znala, od kodi se je bil priklatil v našo vas; terdili so, da je sin nekovega svobodnjaka in da je popreje bil nekdé v službi, gotovega pa nihče nij vedel nič o tem; od koga bi to bili zvedeli drugega, če ne od njega samega? Ali nij ga človeka — molčljivejšega in oblačnejšega, nego je bil ta. Tudi nihče nij mogel gotovo znati, s čem se živi: nij se pečal z nikakoršnim rokodelstvom, k živemu kerstu nij zahajal, znan ni bil skorej z nikomer; ali novec je imel precej dosti, ne sicer preveč, pa vendar-le. Skromen nij bil — skromnosti tudi nij poznal, a miran je bil; živel je tako, kakor bi mu do nikogar nič ne bilo — in kakor bi do céla nikogar ne bil potreboval. Divji barin (tako so mu rekali, njegovo pravo ime pa je bilo Perevlesov) je jako uplival na vso okolico; njega so precej slišali o vsakej priliki, pa kako radi, če prav nij imel nikakoršne pravice, da bi bil ukazoval komu, pa tudi sam ni najmanj hlepel po tem, da-si mu je bil poslušen ljud, ki je slučajno shajal se z njim. Če je le spregovoril, pa so ga slušali; noč ima zmérom svojo pravico. Žganja skoro nikoli nij pil, do ženskih mu nij bilo nič, pel pa je strastno rad. Tega človeka je bila skoro sama zastavica; podoba je bila: v „barinu“ — da skrivno tiči neka velika moč, in kar je še bilo kazno: ko hitro si ta sila odpré pot iz njega in svobodo jame dihati, — da uniči njega in vse, česar se utegne dotakniti; a meni se krepko zdí, da se je temu človeku njegove žive dni uže pripetilo kaj takega, záto ker — da-si je izkušen in je prav jedva iztergal se iz kobnega žrela, — vendar le nij ježevih rokavic hotel nositi na rokah. Posebno čudovita se ni je zdéla zmés nekake njegove prirojene divjosti — in blagorodnosti, — zmés, ki je doslé nijsem zaslutil še o živem kerstu ne.

In tedaj kmet stopi naprej, polu mežikne in zapoje z najvišim glasom. Glas je imel dosti prijeten in mil, samo malo hripav; drobil je in igral z glasom tako, kakor penica, neprenehoma plul z verha navzdol in iz globočine nazaj do najviših sekiric, ki je mogel peti jih in vzdržavati s posebno skerbjo; — pa zopet je umolknil — in nenadoma zopet poprejšnji napev začel krožiti nekako posebno ponosno. Njegovi prestopi so bili nekamo dosti smeli in dosti zanimljivi; strokovnjaku bi bili jako po všeči gotovo, Nemeč bi bil vsled njih razvnel se globoko v drob. To je bil ruski tenor „di grazia, tenor léger“. Pel je neko veselo poskočno pesen; ker je posebno primetal jej in ker so poslušalci preveč tleskali mu, razumel sem samo te-le besede:

Raspašu ja, moloda molodenka,
Zemlici malenko:
Ja pošēju, moloda molodenka,
Cvetika alenka.

Kmet je pel; mi vsi smo ga poslušali jako pazljivo. Gotovo je čutil, da poje ljudem, ki umó petje, a prav záto, kakor rekajo, lezel je iz kože. A res, po naših krajih znajo prepevati; vas Sergijevskoje, na velikej orlovskej cesti, nij zaman po vsej Rusiji na glasi zbog posebno prijetnega in soglasnega petja. Dolgo časa je pel kmet, pa gotovo nikakoršnega posebnega čutja nij vzbudil svojim poslušalcem v sereih: nij mu pomagal

zbor; naposled, o nekem posebno smelem prehodu, ki je bil pošegetal samega Divjega barina, da je začel smijati se, bruhne iz Obalduja, da je vskriknil od same radosti. Vsi so se stresnili. Obalduj z Morgačem vred je začel poluglasno poprijemati, vleči, krikati; „zatezaj! na dalje, šleva! dalje, vleci, kača ti! vleci no! vzdržuj, vražji pes ti, pogubi ti Herod dušo!“ itd. Nikolaj Ivanič je izza mize hvaleče kimal z glavo na desno in na levo. Obalduj je napósled topotnil in zabobnal z nogama in zganil z ramama — ali Jaši so se oči razgorele tako, da so se živo svetile, kakor oglje: tresel se je, kakor list, in se zmóčeno smijal. Le Divji barin nij promenil svojega obraza, temuč, kakor popreje, tako je zmérom stal nepremično; vendar je oko, vperto v kmeta, jelo nekako skrivati se, ustna pa so pričala zaničljivost. Razvnet vsled blagodejnih znamenj, vsled splošne zadovoljnosti se je kmet do céla spozabil, ter jel zopet visoko peti in zavijati, — in mergodnil je in zabobnal z jezikom, — strastno zaigral z gerlom tako, da, ko je naposled utrujen obledel in vroče potan nagnil se nazaj z vsem životom in poslednji pot umirajoče se oglasil, — da je splošen, soglasen krik odgovoril njegovim strastnim vzmikljajem. Obalduj je skočil mu za herbet in začel dušiti ga z dolgima, okoščelima rokama! Nikolaju Ivaniču se je na otekli lici prikazala lehka rudečica in nekova omladnost; Jaška je, kakor oblaznel, vskriknil: „Kaj je to, kaj je to!“ in tudi moj sosed, možic v razprasnjeni polu-dolami, nij vzdržal: vdaril je s pestjo po mizi in vskliknil: „Aha! lepo je to, vrag ti, — lepo!“ — in resno pljunil na stran.

„Nu, brate, da si mi vesel!“ — kričal je Obalduj, a ne iz svojega objetja izpustil onemoglega kmeta; „da si mi radosten, srečo! Dobil si, brate, pripél si stavo! Srečo ti voščim — osmina je tvoja! Daleč za teboj je Jaša, — daleč, pravim ti! A veruj mi!“ In zopet je kmeta za vrat stisnil in pritisnil na svoje persi.

„A kaj? — pústi ga, — pústi pasja duša!“ — oglašil se Morgač merzko; „pusti ga, da sede na klop; sáj vidiš, da je ves utrujen. Kaka prikazen si ti, brate, rés prikazen! Kako je onemogel, kakor list — sparjen!“

„Nu, kaj? — naj sede, a jaz izpijem na njegovo zdravje,“ — oglašil se Obalduj in stopi k mizi. — „Na tvoj račun, brate!“ — pristavil je, nastavil in obrnil se v kmeta.

Kmet prikima z glavo, sede na klop, iz žepa potegne ruto in jame otirati si obraz; Obalduj je dihtivo izpraznil steklenico, prav po pijanskej navadi oddehnil se in otožno skrivinčil obraz.

„Dobro poješ, brate, dobro,“ — vljudno omeni Nikolaj Ivanič. — „Zdaj si pa ti na versti Jaša; pripravi se, le ne premišljaj. Preverimo se, kateri lepše poje, pričamo se. Ali, kmet lepo poje, gotovo — lepo.“

„Jako lepo,“ — poterdi Nikolaja Ivaniča soproga in smehljivo pogleda Jakoba (Jaško).

„Lepo, ha!“ poluglasno priterdi moj sosed.

„A ti zakotnik iz Poljehe!“ *) — nenadoma besedo zasukne Obalduj, stopi k možicu s prasko na plečih, perst položi na-nj, poskoči, zasukne se in grozno hehetne. „Poljeh! Poljeh! Ha, bade, panaj, **) zakotnik! Po kaj si prišel le-sem, kotar?“ sikal je, ko so drugi smijali se.

*) Poljehi se imenujé bivatelji južnega polesja, dolgega lesnega okraja na meji Bolhovskega in Žizdrinskega okroga. Razlikujó se po mnogih vlastitostih v svojem življenji; po običajih in po jezici. Zavorotne (kotnike) jih imenujó, ker jih imajo na slabem glasu.

**) „Ha“ = ga; „bade“, „panaj“, „pogonaj“ = poberi se.

Ubogi mozič je bil v zadregi; užé je vstajal, da odide, kar se zadere Divji barin. „Zakaj se rogaš temu človeku?“ — zagermel je in škripnil sè zobmi.

„Jaz se nikomur —“, zagodernja Obalduj, „jaz nič . . . jaz samo . . .“

„Nu, dobro, tiho!“ — reče Divji barin. „Jaša začni!“

Jakob (Jaška) se prime za vrat.

„Pa, brate, kaj je to . . . kaj to . . . Hm! ne znam prav, kaj si tako . . .“

„Nu rés, ne trati misli. Sram te bodi! zakaj se obotavljaš? Poj, kakor znaš!“ — Divji barin je mežknil in čakal.

Jakob se je zamolčal: pogledal je okrog sebe in obraz zakril si z roko. Vsi so se vá-nj zamaknili z očmi, posebno kmet, kemu se je na obrazi, ker se je nadejal zmagonosne čestí, pokazal legak nepokoj. Naslonil se je na steno in zopet je obe roci vtaknol pod-se, z nogama pa nij več zvonil. Ko je bil napósled Jaša odkril obraz — bled je bil, kakor mrtvec; oči so mu jedva gledale⁸ izza povešenih obervij. Globoko je vzdihnil in zapel . . . prvi glas je bil slab in neenak — in podoba je bila, kakor ne bi bil izmaknil se njemu iz persij, temuč kakor bi bil prikrilil od nekodi daleč in slučajno splaval v sobo. Čudno čutje je v nas vseh izbudil ta derhteči glas, pogledali smo drug drugega, Nikolaja Ivaniča žena pa se je do céla vsklonila. Po tem prvem zvuku je vzbudil se drugi — krepkejši in daljši, pa je vendar tudi znatno tresel se, kakor struna, ki je nenadoma jeknila pod palčevim udarcem in poslednja trenotja hitro umira; po drugem glasi je vzmaknil se tretji, kmalu po njem pa je vnel se ogenj in jel širiti se: in razvila se je neka otožna pesen. „Mnogo potov je preprezalo polje,“ — pel je, a vsem nam je v serci bilo sladko in bolno. Terdim to, da malokdè sem slišal tak glas: na láhko je bil ranjen, pa krilil je, kakor bi se bil malo tresel; takoj iz početka je krilil nekako bolešno, a bila je v njem nekova samorastla globoka strast, mladost in moč, sladkost in neka beziskerbna, tiha otožnost. Ruska, prava ruska — vroča duša je zvučila in dihala v njem in krepko poprijemala nam serca, poprijemala prav za njih ruske strune! Pesen je rastle, se razlivala. Jašo je ovladala obča zabljujost: nij bil več bojezljiv, vès se je zaupal svojej sreči; glas se mu nij tresel več — vel je, ali vsled jedva čutiljive notranje strasti, ki je — kakor strela, poslušalcu prodirala v dušo; a bolj in bolj se mu je glas krepil in razvijal. Še pomnim: nekega večera o morskem odtoku sem videl na ravnej peščenjej obali ob morji, ki je grozno in nevarno šumélo v daljavi, — videl sem velikega morsklega ptiča; sedel je nepremično in svilene persi nastavljene imel temno-rudečemu solnčnemu žaru, le redkoma in hladno je svoji dolgi perotnici razprosterl proti nemirnemu morju, proti zahajočemu rudečemu solncu . . . spomnil sem se na-nj, ko sem slišal Jakoba. Pel je, do céla zabil na predsebojca in na vse nas; ali poznalo se mu je, da se našej molčljivosti, našemu delestvu na perotih povzdiguje tako, kakor smeli plavec na valovih. Pel je; ali sleherni njegov glas nas je bolj in bolj zamikal v neko nezmérno širjavo, kakor se znana stepa, ko se odpre pred nami, razprostira v nedozirno daljino. Čutil sem v sebi, da so v serci pele in v oči dvigale se mi solze; zamolklo, zadrževano ihtenje me je nenadoma predramilo . . . ozrem se: kerčmarjeva soproga je plakala — obrnjena v okno. Jakob je bistro ozrl se va-njo in še zvučnejše zapel, še slajše, nego popreje. Nikolaj Ivanič je poobesil oči; Morgiač se je obrnil na stran; Obalduj je, vès raznèžen, stal in topo odperta imel usta; sivi starček je natihoma

vzdihal v kotu, šepetal in kimal z glavo; tudi Divjemu barinu pó železnem obrazi so se izpod do céla dvignjenih obervij malo po malo vsipale solze; kmet je stisnjeno pest pritisnil na čelo, a nij se ganol. — Ne znam, kako bi bila nehala obča ginjenost, da Jaša nij nenadoma svoje pesni končal z visokim, nenavadno néžnim zvukom, kakor bi mu bilo glasú zmanjkalo. Nobeden nij spregovoril, nobeden nij ne ganol; vsi — kakor bi bili čakali, ali še zapoje ali ne — Jaša; ali pogledal je, kakor bi se bil čudil našemu molčanju, vprašalno je pogledal vse okrog sebe in videl, da je zmaga njegova.

„Jaša,“ — spregovori Divji barin, položi roko na pleča in umolkne.

Vsi smo stali, kakor bi bili prikovani. Kmet je na láhko vstal in stopil k Jakobu. „Ti . . . tvoja . . . ti si dobil stavo,“ — trudno je napósled povedal in urno odšel iz sobe.

Njegovo urno in odločno genotje je razdrnilo naše molčanje; vsi so hrumno spregovorili in radostno. Obalduj je skočil k vřku, pojecljal nekaj in zamahnil z rokama, kakor malen sè svojimi perotnicami; Morgiač je šepnil k Jaši in začel objemati in poljubljati ga. Nikolaj Ivanič je vstal in velikodušno razodel, da dáde še osminko piva; Divji barin se je muzal nekako dobročutno, da nijsem še noben pot videl takega; sivi starček je v svojem kotičku poterjeval vse to in z obema rokama si oči, obraz, nos in brado: „A krasno, bogme — krasno!“ Nikolaja Ivaniča soproga je do ušes zarudela, naglo vstala in odšla. Jakob se je sè svojo zmago tješil tako, kakor kako dete: vès obraz se mu je bil promenil, zlasti oči so se mu vse iskriale od same sreče. Potegnili so ga k pitnej mizi; poklical je zajokanega sivega možička k sebi in kerčmarjevega sinka poslal po kmeta, ki pa nij našel ga, in začeli piti stavo.

„Ti nam še zapoješ, do večera nam bodeš pel,“ — rekel je Obalduj in visoko dvignil roci.

Se enkrat sem se ozrl v Jašo, potlé pa sem odšel iz kerčme. Nijsem hotel več ostati v njej, zató ne, ker sem se bal, da si zmetem čutje. Žgalo je pa še zmérom nezanski, kakor popreje, kakor bi bil prav nad zemljo visel težek, gost sloj vročine; na temno-modrem nebi se je zdélo, da nekovi majhni, svitli ognjički krože po rahlem, skoro črnem prahu. Vse je bilo tiho; nekaj nenadnega, dušilnega jè bilo v tem grobovem molčanji oslabiljene prirode. Prišel sem bil do neke senice in legel sem v stoperv pokošeno, pa skoro užé suho travo. Dolgo časa nijsem mogel zadremati, dolgo mi je po ušesih zvonil Jašin glas. Napósled se je vročina in trudnost polastila svoje pravice in jaz sem mrtvaški zaspal. Ko sem se bil probudil, vse je bilo užé temno; po senici razmetana trava je silno dišala in nekako bila vlažna; skozi tanke, luknjaste deske polurazkrite strehe so medlo migljale zvezde. Vstanem. Solnčni žar je bil užé kedaj ugasnil, na nebi se je njegov poslednji žarek belil še malo; ali v razhlajenem zraci je še pojemljóče dihala toplota, moje persi pa so zmérom še hlepele po hladu. Veter nij dihal, tudi oblačka nij bilo nikder nobenega; nebo je povsodi na okrog b.lo čisto in prozorno temno, in mirno so migljale neštevilne, jedva vidljive zvezde. Po vasi so ognji goreli; iz bližaje, živo razsvitljene kerčme se je razlegalo razglašeno, zmóčeno vpitje, med katerim se mi je zdélo, da čujem Jašin glas. Zdaj pa zdaj se je germeč smeh zagnal od tamkaje. Idem in stopim k oknu in pogledam skoz-enj v kerčmo. Videl sem kisel, če prav zmérom še živ obraz. Vsi so bili pijani — vsi z Jakobom vred. Razgaljenih persij je Jaša sedel na klopi in s hripavim glasom pel neko pijansko

pesen, vmés pa leno prebiral strune na gitaru. Mokri lasje so razmeršeni seršeli mu nad strašno obledelim obrazom. Sredi kerčme je Obalduj do čéla na škerpcih in brezi plašča poskakoval pred možičkóm v sivej haljini, kmetič pa je sam za-sé topotal in sukaj se na oslabelih nogah, budalasto smijal se v svojo ježasto brado in časi kolebnil z roko, kakor bi bil hotel reči: „bodi-si kakor samo hoče biti!“ Nič ni bilo smešnejšega od njegovega obraza; da-si je svoje obočje natezal navzgor, vendar trudne utripalnice niso hotéle pridvignjene ostati, ter so počivale mu na jedva vidljivih, zakaljenih očeh. Pijan je bil do dobrega, tako, — kedor je prišel mimo in videl ga, da je gotovo na tihoma ménil: „dobro, brate, denes ga pa imaš!“ Morgač, rudeč — kakor rak in širokih nosnic, režal se je hudomušno iz kota, le Nikolaj Ivanič, kakor se spodablja pravemu kerčmarju, navzgor je svojo hladnokervnost. Mnogo novih gostov se je bilo zbralo v kerčmi, Divjega barina pa nijsem videl v njej.

Jaz sem se obrnil — in urno sem jel korakati navzdol po holmu, kdér leži Kolotovka. Temu holmu ob podnožji se razprostira široka ravan; zagarnjena v sive valove večerne megle se je zdéla še nedozirnejša — in kakor bi se bila stikala s potemnelim nebom. Široko sem korakal po poti ob zajedi, kar se nenadoma od nekodi na ravni razlegne krepek glas nekega dečka. — Antropka! Antropka—a—a! . . .“ klical je terdokorno in solzno-obupno, in dolgo, dolgo časa vlekel poslednji glas. —

A umolknil je na nekoliko časa, potlé pa zopet začel kričati. Dečka glas je zvučno krilil po mirnem, lahko dremljočem zraci. Najmenj trideset potov je zakričal: „Antropka!“ — kar je nenadoma z nasprotnega konca, kakor z onega sveta, priplul legak odgovor in vprašanje: „Ka—a—a—aj?“

„Idi sem, vrag vendar, gozdni mo—o—o—ž!“

„A zaka—a—a—aj?“ povpraša glas po dolgem časi.

„A zató, ker te oča hoté tleči—i—i,“ takoj odgovori prvi glas.

Drugi glas nij več odgovoril, deček pa je zopet jel klicati Antropko. Njegov klic je rejše in slabejše prihajal mi na uho, ko se je bilo do čéla stemnilo in ko sem korakal ob lesu, ki je robil mojo vas — blezu štiri versté daleč od Kolotovke.

„Antropk—a—a!“ — slišalo se je še v zraci, polnem nočnih duhov.

Popotovanje po Ruskem.

(Iz knjige „Život na Rusi“ poslovenil Andrejčekov Jože.)

Popotovanje po Ruskem je sicer jako zanimivo in zabavno, ali za ptujca zeló neprijetno, težavno in truda-polno, vendar pa vlada v neprestanej enakoličnosti nepreglednih planjav in ravnin neskončna različnost; obrazi — eden zanimivejši in čudotvornejši memo družega — versté se v nepreterganem redu, in vsaka krajina, vsako mesto ter vsaka postaja kaže ti nove zanimivosti; ali med tem, ko se oči na različnosti še ne videčih prikazni radovedno pasejo, ko duh novost za novostjo dihtivo loví, postaja teló odreveno in togo, potem pa se zopet steguje po neizrečeno nerodnem vozu utrujeno skoraj do smerti, in po neprestanem prekučevanju, majanju in suvanju so ti vse kostí v telesu, kot bi jih raztresel in razmetal.

Ako si hočeš, dragi čitatelj, učiniti vsaj nekolikošen pojem o popotovanju po Rusiji, moraš si najprvo izbrsati iz misli vse obraze cest, poš, berzovozov, kočij, ko-

leseljnov na peresih in priček, dá, pozabiti moraš naših prostranih, sè slamo nastlanih kmetjskih vozov, kajti vse to je uterjenim Rusom bodi si preveč priležno, ali po celó nepriležno. Po cestah, na katere bi se pri nas domá nihče ne upal, preden ne bi naredil poslednje oproke, vse v red spravil, obiskal vse prijatelje in znance do devetega kolena ter se ž njimi poslovil, podí in derví veseli ruski voznik žvižgaje si veselo pesen, in še ne sanja ne o skerbéh, v katerih ubogi popotnik za njim v vozu koperní. Na poštnih cestah, katere morajo nadelovati preko širokih grezí, močvirjev in luž, narejena je sicer z velikimi stroški tu pa tam podlaga iz hrastovih ali brezovih debel, in če je suhó, se tudi dosti dobro po njih vozi — pa takova cesta na lesenej podlagi terpi le malo časa, v močvirnej mokroti, les kmalo strohni, težki vozovi ga prelomijo, potem pa nastanejo globine in grude, da bi kmalo duša skočila iz človeka, kedar letí voz preko njih. Če je treba težke naklade čez taka mesta spraviti, mora vsak voznik zlesti z vozá, popraviti cesto, potem pa celi naklad kos za kosom prepeljati. Povsod na Ruskem najdeš ceste, katere v najkrajši meri, t. j. v ravnej čerti mesto z mestom spojujejo, čez gore in doline, čez grezi in močvirja. Vratolomne stermine, preko katerih vozijo Rusi v najhujšem diru in velikim krikom, takó, da popotnik oči zatiska ter se kerčevito derží vozá vedno pripravljen, da se prekucne vèn ter glavo razbije — versté se z drevenimi, mnogokrat po nekoliko ur dolgimi cestami, katere enako dolгим plavkam tu na vodi plavajo, ondi se zopet nad močvirjem gugajoč vzdigajo. Pri vedno napetej pozornosti, v strahu in jezi pa ti cesta tako urno zginja spred očí, da se ti zdi prišel na postajo, kot bi se bil prebudil iz strašnih sanj — k še strašnejši gotovosti.

Na severju se potezajo ceste skozi brezkonečne pralese in močvirja, a tu je velika sila za dobri zrak in svetlobo; v srednji Rusiji, kjer so gozdje že davno iztrebljeni, nasajenó so ob cestah breze, gotovo najkrasnejša in prijaznejša drevesa na severu; zaradi vitke svoje rasti, gibčnosti in prijazne podobe podajo se kakor nalašč ob ruskih cestah. Dalje na njih pa zginjevajo tudi ti drevoredi, cesta se razceplje in zgubljava brez vseh natančnejih znamenj na vse strani, in le tu pa tam kaže stara, trohnela verba pot, po katerej se ima iti, in konečno se v kosaški zemlji tudi ta kažipot izgubi in nepregledna raván ponuja popotnikom neomejeno prostost in negotovost.

Po leti bivajo mnoge ceste v dobrem stanu, namreč kedar potuje car, kaki gubernator ali kateri izmed ministrov po državi. Tu se prikaže, kot bi s čarovno šibo na zemljo udaril, na stotine ljudi, ki v največej naglosti popravljajo glavo- in vratolomne grape na cesti ter pokladajo nova debla. Zima pa je najboljši in najhitrejši cestar na Ruskem; po noči pade velik sneg, veter ga nanesé v vsako globelj in grapo, hudi mraz vse uterdí, in lahke saní dercé kakor po naglajenem tlaku vže danes tam, kjer so se včeraj še vozovi terli in razbijali ob neštevilnih grudah. V dobah pa, katere pri nas imenujemo spomlad in jesen, so ceste tako vzvožene in razgažene, da so podobne neizmernim blatnim in kalužnim jamam.

Oglejmo sedaj nekoliko ruske vozé. Najnavadnejši izmed njih je tčljega, a kdor je v njej popotoval, tega groza obide, kedar koli se to ime izgovarja. Tčljega je mala, nizka, zgoraj širša in zdolej ozkejša lesena truga na štirih nizkih, pa močnih kolesih.

Spredaj na obeh stranéh se nahaja nekaki leseni rog. Čez omenjeno trugo je razpetih nekaj prevéz, sedež voznikov, kateri na ta način mehkejši in prijetnejši sedí,

nego gost v vozu, zlasti če pregerne preko teh prevéz nekoliko kočuhov; navadno pa sedí na visokem robu prednje deske, takó da mu nogi popolnoma prostó doli visite, zategadel se mora, ako noče pasti pod voz, sem ter tje gibati, da se vzderži v ravnotežji. Ali vsaki jamščík ima v tej reči takovo izurjenost in gotovost, da v najhujšem diru terdno sedí, a kot bi domá za pečjo se valjal, veselo prepeva, da se vse krog razlega. Drugače pa popotnik; ta sedí v téljegi na otepu slame, ali pa samo na golih tleh, kot v neških z nategnjenimi nogami, s herbtom se opira v zadnjo desko, s komolci pa ob strani, da bi kolikor mogoče terdno sedel ter bi se ob strani ne tolkel.

Na daljših potih rabi se drugi, pripravnejši voz, kateremu pravijo tarantas. Glavna razločba med téljegom in tarantasem je ta, da ima tarantas vže polovično streho ter sloni na dveh gibkih, prožnih brezovih drogih, tako da se guglje kakor na peresih. Dolgost teh brezovih drogov in ravno tako tudi vzdaljenost prednjih koles od zadnjih iznaša 12 do 13 črevljev; blizo prednjega konca je pribita truga (ki ima šestokrat lično podobo zgornjega dela letne kočije, na zadnji konec pa se privezujejo kofri, vreče, torbe itd. Tudi voznik ima svoj terdni sedež s železnim deržajem. Tarantas je gotovo gledé drugih vozov dosti priročen, pa jako slabotno narejen; pa vendar kaže vsa njegova naprava jako praktično misel in dovtip. Ako se zlomi na primer kaki brezovi drog (kar se jako pogosto zgodi), nadomesti se v nekaterih minutah z novim, ko bi se pa na širnej stepi sterlo jekleno peró, s čem bi ga bilo mogoče nadomestiti? — Neredko se primeri, da letí tarantas v enomernej hitrosti po nekoliko tisoč korakov dalje, a nihče izmed potnikov ne zapazi, da se je skrivaj snelo kako koló; voznik pa se ve da berzo zapazi izgubo, zleze z voza, hití po kolo, zagozdi ga z lesenim vojnikom ter vozi malomarno dalje dobro vedoč, da bode moral to operacijo za nekaj časa zopet ponavljati.

V zimskem času se potuje v kibitki, ki se za ta čas spremeni v saní. Kibitka je najpripravnejši voz, ki se more dobiti na popotovanji po Ruskem. Lesena truga ima znotraj primerni sedež in čez in čez streho, zadej pa mrežo za kermo.

Vprega njena zove se trojka ter se rabi na vseh daljših potih in pri vsakem vozu. Trije konji tekó eden poleg drugega; srednji, navadno največi in najmočnejši dirja v splavu med vojnici, katere so s kljupatim oblokom (dugo) spojene, obá stranska pa drepljeta z ven obrnjenima glavama poleg njega. Na „dugi“ visi velik zvonec, kojega klenkanje prijetno priterkuje peketanju konjskih kopit. Za ruske vozove, ceste, kraje in za celo naravo nij si moč misliti pripravnejše vprege, nego je trojka, in v nekoliko urah takoj čutiš, da je spojena v ruskem običaji neka globoka, tajna podobnost in sprjaznjenost s priljubljeno trojko. Res vlada neka nežna, prijazna vzajemnost med Rusom in njegovo trojko; na sto ruskih pesni opeva nerazločljivo prijateljstvo trojke in njenega vodnika. Prijetnejši ne odmeva planinski rog švicarskemu pastirju, milejši ne udarja na njegovo uho harmonično žvenkljanje zvoncev po gorah se pasočé črede, nego ruskemu jamščeku enomerno cinkanje „kolokola“, ki se guglje nad srednjim konjem. Njegovi tanki, vedno se ponavljajoči glasi prevzemajo kakor čarovna pesen misli in serca ruska, zbujevaje v njih vsa dremajoča čutila radosti in tuge; a ta čutila preminjajo se berzo v bujni vrisk, berzo v milobno pesen, berzo v presunljivo žvižganje, — oj, kako krasna je ta godba na težavnej poti! Tako razvneti voznik ne prestane celo pot zabavati se s konji ali pa spremljati pevaje vedno cinkajoči zvo-

nec. Stari vozniki se nepreghoma pogovarjajo sè svojimi konji, in če se ta pogovor takój v začetku prične s kletvijo, smeš biti gotov, da se prav dobro popelješ; čem bolj pa se s konji prijazno govori, tem slabša je vožnja.

Če so ceste slabe, pripraga se k trojki še eden, včasih tudi več parov konj.

V Rusiji se inače ne popotva, nego s pošto; postaje so po celem severju tako imenovane poštné kolonije ali naselbine, katere morajo imeti potrebno število konj pripravljenih ter sploh vso poštno službo opravljati, zato pa imajo mnogo pravic in svoboščin. Pisarniška dela oskerbuje nadzornik ali pisar, čegar urad je spojen s štirinajsto stopinjo činovnega ali službenega plemstva. Komaj se popotnik pripelje, obsuje takoj roj ljudi njegov voz, izpregajo prejšnje ter pripravajo nove čverste konje, niti da bi bilo treba k temu posebnega pozvanja. Včasih pa se ve da nij dovolj konj v vasi, a tu mora popotnik počakati, da jih nalové po stepi, kar pa ravno dolgo ne traja; inače pa je, če nadzornik naznani, da nij sploh nobenih konj domá; potem nij več misliti na daljše potovanje. — Kdor hoče potovati s pošto, mora si preskerbeti v kakem gubernijskem mestu „podorožno;“ ta „podorožnaja“ (za katero je treba plačati določeno takso) je spremljevalni list in nakaznica, kako dolgo in kako daleč smé popotnik rabiti poštné konje. Prišed na postajo pokaže popotnik ta list, in brez vsega zadrževanja dobí novo priprago; brez njega pa ne bi mogel nikamor. Tako veleva postava; pa zgodi se jako pogosto, da vkljub pravilnej podorožni zaradi različnih zadolženih in nezadolženih zaprek popotnik ne more dalje. Takove nerednosti so pripravile kmete nekaterih krajev k temu, da so ustanovili med seboj nekako poštno društvo.

Popotnik si najme kmeta na določeno daljavo in na določen čas; ta kmet pa pelje samó do najbližje postaje, preskerbi tukaj novega voznika, vzame svoj del plače ter odide domóv.

To se ponavlja na vsakej postaji, in popotniku nij treba za ničesar skerbeti.

Vso pohvalo zasluži vzorna hitrost na ruskih poštah: na severju preide vsak dober voznik, če je cesta le kolččak v dobrem stanu, 11—14 verst (tedaj dve naši milj) v enej uri, a čem dalje na jugu, tem hitrejša vožnja, takó da se Kozak prav nič ne ponaša s tem, ako preide 21 verst, to je: tri milje za uro. Po zimi pa se ta hitrost še meriti ne dá; tu vidiš po nepreglednih snežnih ravninah včasih neštevilno množico na pol pokritih saní sem in tam se lesketati; spomladi pa in v jeseni preide se komaj 50 verst na dan.

Kdor se hoče z Rusijo seznaniti, ne smé inače potovati, nego po pošti; ko bi na primer hodil peš, videl cel dan malo novega in različnega, da bi se moral le dolgočasiti in s puščobo ubijati. Bil bi podoben mornarju, ki se dolga leta vozi po morji samo zato, da bi si mogel učiniti pojem o neizmernej morskej puščavi. Cesta po Rusiji podaje le takrat tvojim očém bogato pašo, ako te širne kraje preletaš z naglostjo ruske pošte, ki je tolika, da bi se našim berzovozcem v glavi zvertilo, ko bi jo zagledali. Pri nas zapaziš za 5 milj več različnosti, nego v Rusiji za 20 ali 25 milj, zato moraš ondi štiri ali petkrat hitrejšé potovati, hočeš li, da bo tvoja pot povsod in vedno zanimiva in zabavna. — Vselej pa si moraš saboj vzeti celo postelj, t. j. odejo, pernice in žimnico, namreč, če hočeš imeti pripravno prenočišče; in pa zalogo hrane: jajec, masla, suhega mesá, klobáš itd., čaše in zavitek čaja; kajti na poštah ne dobiš ničesar, razven derv, drevenega oglja in samovar z vrelo vodo. —

Potuj sedaj, dragi čitatelj, z mano v duhu nekaj časa po cesti, koje splošne lastnosti sem prej naznanil; potujva skupaj iz kakega gubernijskega mesta srednje Rusije na jug. Oktober se bliža koncu. Gosta megla visi nad mestom ter se spušča vedno niže in niže k zemlji zavijaje celo mesto v neprezorno zagrinjalo sivih oblakov, tako da nam je mogoče samo strehe in obrise nam najbližjih hiš razločiti. Megleni oblaki se neprenehoma zgoščujejo, začne deževati, najpred drobčkino, kot bi se drobni vlažni prah vsipal na zemljo, potem pa vedno gosteje in gosteje, vže začenja silno liti izpod neba, in po ulicah deró potoki, kakor da bi imel nastati vesoljni potop. Čmerno zremo skozi okno na to puščobno vreme, a deževati le ne jenja, — tarantas pa vže čaka. Konečno se nas oblaki usmilijo, dež pojenjuje, a mi sedemo v tarantas; jamšček zakriči nad konji, zvonec na dugi se pomaje, peljemo se po zalitih ulicah, potem čez most razkipele in visoko se jezéče reke, in v nekolikih minutah pridemo iz mesta in doline ven na prosto. Tarantas priškriplje na višino. Pogledamo nazaj na mesto, pa žalosten je na-nj pogled: zemlja, voda in zrak zdé se nam, kot bi tonili v blatu in mesto oropano vse vabljivosti žalostno molí kviško verhunce svojih zlatoleskečih zvonikov, ki so včeraj še v solnčnem žaru in luninem svitu tako ognjeno plavali. — Ločimo se od mesta; tarantas še vedno krepko rije navzgor po cesti polnej blata in mlakúz. Pa že zopet lije! Vedno večje in gostejše kaplje padajo doli, voznik kolne, priganja konje, tarantas kar letí, blato nam pljuska v obraz, veter zanaša dež v oči — o radostno potovanje! Zapiramo in zadelavamo tarantas od vseh strani, sedimo v temi, kot v vreči — pa to nič ne dé; vsaj nismo mokri, razkošni pogled na mazasto rudečo ilovico, na nekoliko brez in jel pa prav lahko pogrešamo. Zdaj pa zdaj izpustimo gladnega krockarja svojih zvedavih očij iz zatvorjene ladije, pa on se berž zopet verne enako Noatovi golobici nesoč nam žalostno sporočilo, da se še nič ne vedrí. Ravno naopak, vedno huje poka pó kožnati strehi naše temne ječe, vedno glasneje plunkajo deževne kaplje po razmočenem blatu, vihar pa bučí, kot bi ga jezilo, da nas ne more popihati sè sveta. Tarantas se ustavi; pred kerčmo smo. Zlezemo z voza v černo deževno noč, in peljejo nas v gostinsko izbo. Našo izbo ločí samo polovična stena iz desek od družbinske spalnice; oglejmo njeno opravó. Mesto kanapeja stoji tu klop zbita z neogljajenih desek, a sem in tam nekaj priprostih stolov, iz kojih sedežev molé ostri žreblji, in pa nekaka truga (morda za derva), na steni visi kos zercala, sredi izbe pa stoji štirivoglata miza. V kotu ob lesenej steni, kjer veter skozi špranje prosto piha, kakor v zvonikove line, je postlana postelj, t. j. ondi leži zvezan otep slame in — nič drugega. Kdor noče na golih tleh ali na gerčasti klopi počivati, more se ondukaj vgnjezditi, kakor mu je ljubo in drago. Hiša je lesena, a stene so sestavljene iz debel močnih jel; le sveti kot je iz posebnega spoštovanja s papirjem polepljen. Tu visi nekoliko majhnih črnih obrazov krog velike „ikone“ v pozlačeni obleki, in nad njimi nekovi papirnati svétec, jako podoben obče znanemu „špaskemu kavalu“.

Jamšček prinese iz tarantasa samovar, čaše, žlice in zaboj s hrano ter pripravlja čaj; mi pak razgernemo po tleh saboj prinesene pernice pripravljaje si postelj morda za osodepolno prenočišče. Najedli in napili smo se ter popušili vsak svojo smodko, sedaj pa se vležemo v sladkej nadi, da nas okrepečevajoči spanec berzo stisne v svoje naročje. Dve sveči iz naše zaloge so berlele doslej na mizi, pa vedni prepilh maje plamen, tako da luč po sta-

nici miglja, enako kedar se pretergani mraki čez mesec podé; ker ne morem tega migljanja terpeti, vstanem ter ugasmem sveči eno po drugi. Črna tema je v izbi; zvonaj žvižga ljuta burja, in njeno ostro žvižganje se razceplje v špranjah lesene stene na tisoče tenkih glasov, in kacih petdeset tacih glasov z ledeno sapo veje nam preko glav. Naše čez ušesa potegnjene kosmate kape, kožuhi, koci in pernice ne zadostujejo hudemu mrazu in vlažnemu zraku v sobi, zavijamo se, kerčimo ter zvijamo v klopčič kakor jež, in konečno, — o krasno — krasno — spanje. Ne vem kako dolgo smo spali in kaj se nam je sanjalo, nakrat pa nam za glavami nekaj počí; planemo kviško, poslušamo, pa bilo je zopet vse tiho, potem se čuje nekako razteganje, stokanje, plakanje in naposled krič — dete se je zvalilo s palande v bližnej stanici. Berzo pa se je zopet upokojilo ter spalo na tleh dalje. Gledamo na ure: polnoči je. Zopet se zavijemo v kožuhe in zarijemo v slamo, spanec ali prav za prav dremota nas objame, na pol spimo na pol bdimo, kajti bučeči veter in ploskajoči dež nam ne dasta terdno zaspati. Jamšček, ki je v nasprotnem kotu na goli klopi ležal ter doslej glasno smerčal, kot bi kamenje tergal, sedaj vstane, naredi luč ter odnaša vso našo opravó zopet na voz.

(Konec prihodnjic.)

Dambeški zvon.

(Po Češkem poslovenil Andrejčekov Jože.)

Zarija jasnega kristjanstva je napočila nad Polabci. To pa je šlo težko in počasi, kajti Lutici in Boderci so imeli žalostno skušnjo v svarilo; oni niso poznali križ za odrešenje, temuč za okove, s kterimi so jih hoteli ptujci okleniti. A vendar so tu pa tam nekteri molili Krista. Tako se je zgodilo, da se je tudi v malem mestecu sedajnem Rõblu pri jezeru blizo Šverina mala kerščanska naselbina ustanovila. Od početka ne obilna in nezatna, z notranjo slogó in kerščansko poterpežljivostjo proti zaprekam onih, ki so še žertve Perunu zažigali, rastla in razširjala se je ter zvekševala, tako da si je mogla tudi cerkvico postaviti.

Se ve da so na to pogledovali poganski bratje Boderci z jezuni očmi, ali kristjanom javno škodovati niso mogli, kajti tudi knez Gotšalk je priznaval Krista.

Iz daljnega kraja dobila je ta občina od neznanega dobrotnika zvon v svoje neizmerno veselje; že se je bližal dar mestecu. Pogani, slišavši o tem, grozili so, da si bodo na vso moč prizadevali, da ne pride zvon v zvonik. Kajti to jih je vznemirjalo ter budilo njihno zlost in jezo, kedar so slišali kovinski jezik oznanjati čast Kristovo, h kterej je kristjane vabil.

Njihov namen se jim je posrečil; zvon jim je prišel z zvijačo v roke. Potopili so ga v tako imenovano Dambeško jezero, iz poganskih ust je bila nad njim izrečena kletev, da ne bi se nikdar več prikazal na dan.

Kristjanom pa, ktere je ta nesreča bolestno presunila, ostalo je vendar še eno upanje, da bodo zaželeni zvon zopet dobili. Vsako leto na dan sv. Janeza, med poldnevom, izplaval je zvon na poveršino jezera, zibal se na njegovih čistih valovih, a moklo, žalostno in bolestno odmevali so njegovi polni zvuki. Tu so vselaj sem prispeli kristjani prizadevaje si in vse poskušaje, kako bi mogli uničiti moč hudobe. Pa nič ni pomagalo, njihne molitve in prošnje niso imele vspeha; kakor hitro je udarila ura eno, zgubil se je zvon z žalostnim glasom v vodnih globočinah. Zvlásti bo-

gati kristjani so se trudili dobiti zvon, kajti bili so že za-nj postavili visok zvonik pri krasni veči cerkvi. Ali mnoga, mnoga leta, z njimi mnogi dan sv. Janeza je minul, a vselej so se vračali od jezera praznih rok. Poslednja nada je ugasnila, zgubili so zaupanje, da bi kedaj uničili kletev, a že niso več hodili k jezeru.

Tu sta se nekaj na oni osodni dan opoldne dva majhna otroka kopala in čofala ob bregu jezera, iz kojega sta pobirala kamenčke. O, kako se začudita! Iz globočine priplava na poveršje zvon, ziblje se na modri jezerni planoti ter krasno odmeva sè svojimi polnimi zvuki. A prizibal se je celo k začudenima otrokoma; eno dete odveže predpas naglo ter ga verže na zvon. A gledi! zvon neha doneti ter se jenja gugati. Kletev poganov je bila uničena.

Po bliskovo se je raznesla ta novica po okolici a tudi v mesto; vsak je hitel k Dambeskemu jezeru hoté se prepričati o resnici, a nobeden kristjan ni bil prevarjen v svojo radost. Zvon je čakal, da ga odnesó. Tu pošljejo bogatini nekoga izmed svojih sè šestimi, urnimi, močnimi konji, vpreženimi v močen, ozaljšan voz, da bi pripeljal zvon v mesto.

Zvon so naložili na ovenčan voz. Vže je počil bogatinec po svojih konjih rekoč: „Naj zvoni zvon bogatim!“ pa o groza: postranke so se pretergale, kot pajčine, a voz se ni premaknil, niti ne ko so še več konj vpregli. Vse prizadeve so bile zastoj.

Tu se prerije skozi gnječo mož, reven človek, ali previden in pošten, ki je sebe in svojo družino siromašno s sirom in mlekom svojih dveh suhih krav in s pridelki majhnega polja živil. Ta pravi ljudstvu: „Kdor v Boga zaupa, tega gospod ne zapusti. Dovolite mi, krajani, da bi s pomočjo svoje stare živinice ljubi zvon pripeljal v mesto. Bog mi pomore!“

A temu se posmeje bogatinec, ki z mnogimi konji ni mogel voza premakniti, dvomil je o tem marsikdo drugi; ali ko so uslišali pobožnega starca, ki je kleče in zaupljivo zrl v jasno nebo ter prosil Boga pomoči, sklonil je vsakteri glavo ter boječe in moléč pričakoval izida. — Starec je vpregel svoji poterpežljivi kravici, poln zaupanja v pomoč, kajti angeljev glas mu je šepetal: „Upaj, Bog ti pomaga!“

Pognal je svoji kravici ter glasno zaklical: „Naj zvoni zvon za revne in bogate!“ Gledi — voz z zvonem je tekel brez vsega truda po cesti, a vriski in hvalospevi kristjanskih ljudi so bili neskončni. Kako mogočno je donel njihov glas, ko je zvon v zvoniku pervikrat zapel, kako slavno se je vznášala k nebeskemu tronu njihova molitev: „Slava bodi Bogu na višavah, a na zemlji bodi mir vsem ljudem!“

Se ve da vže ta cerkva več ne stoji, ali na njenem mestu kipi v oblake druga, večja in krasnejša, sv. Miklavžu posvečena, iz koje visokega zvonika, mило in krepko „Dambeski zvon“ revne in bogate vabi. A ko bi tudi nobeden zvon v celem mestu smerti reveža ne naznanjal, ker umerli ni nič zapustil, da bi se plačalo zvonjenje, vendar „Dambeski zvon“ zapoje mertvemu, ker je ustanovljen za revne in bogate.

Belizar.

(Spisal A. Bezenšek.)

Ob času gerškega cesarja Justinijana I. ali vélikega, ki je vladal od leta 527 do 565 po Kristusovem rojstvu, živel je mož po imenu B e l i z a r. Rojen je bil od priprostih starišev in služil iz perva v dvorni straži cesarjevi, kjer se je tako verlo obnašal, da si je dobil vse zaupanje

cesarjevo in dospel polagoma do časti pervega vojskovodje. Ravno o tem času se je Justinijan bojeval s Perzijani, z mogočnim ljudstvom, ki je v Aziji prebivalo. — Sovražnikova vojska je štela 40.000 mož, Justinijanova pa je bila za polovico manjša. A previdnost Belizarjeva premogla je več, kakor veliko perzijansko kerdelo; premagal jih je popolnoma in jih prisilil za nje jako neugoden mir skleniti.

Prihodnjega leta t. j. leta 533 jadrал je Belizar z brodovjem v Afriko, da bi sovražnega Gelimerja, kralja Vandalskega, ukrotil. Še pred svojim odhodom pa je moral velike zmešnjave, ktere so v Carigradu — njegovem domačem mestu razsajale — poravnati; mnogo kervi je bilo pri teh nemirih in zmešnjavah prelite, velik del mesta požganega, še celó cesar sam je bil v smertnej nevarnosti; pa modri Belizar je vsemu s svojim previdnim in modrim ravnanjem daljno pot zaperl in cesarju življenje rešil. V Afriki je s svojimi vojščaki, kterih je bilo 15.000, sovražnega kralja premagal in vjetega v Carigrad pripeljal. Justinijan Belizarja ni mogel dosti prehvaliti in ni vedel s čem bi se mu še bolj prikupil, dal je njemu na čast denarje kovati in mu postavjal na javnih mestih slavne spominke. Pri vsem tem pa je gledal, da bi si s pripomočjo verlega Belizarja še več zmag pridobil. Poslal ga je torej v Italijo, da bi tam kraljestvo vzhodnih Gotov uničil. Belizar je dospel s svojim brodovjem do otoka Sicilije v sredozemskem morji, obropal je mesta Sirak, Palermo in Neapel, premagal gotiškega kralja Vitiga in ga vjel. Ko se je tudi mesta Rima polastil, povernil se je na dom in peljal seboj vjetega kralja Vitiga.

Tudi z Bulgari se je Belizar bojeval in jih premagal.

Te velike zasluge, kterih si je za očetnjavo pridobil, zavoljo kterih je kerv dostikrat prelivati moral v bojih proti sovražnikom, preden jih je premagal in si prisvojil njihove lastine, lahko bi bile cesarja prepričale, da je Belizar verl mož in zvest služabnik svojega gospoda. Pa nekteri njemu sovražni ljudje, kteri bi tudi bili radi do enake slave dospeli kot on, pa niso bili zmóžni in sposobni, so ga skušali pri cesarju očerniti. Cesar je bil preveč lahkoveren in je sovražnim zatožbam verjel ter pozabil vse dolžne hvalnosti proti Belizarju. Belizar je bil obtožen, da je izdajavec in hoče cesarja na prestolu izpodriniti; cesar je torej nedolžnega in vseskozi pravičnega moža odstavil in ga dal v ječo zapreti. Pa še to mu ni zadostovalo. Še v temnej ječi se mu je zdel nevaren, in da bi ga popolnoma nezmožnega storil, mu škodovati, dal mu je na grozoviten način oči izžgati, potem pa ga je iz dežele zapodil.

Zveste oči, ktere so za srečo, mir in življenje cesarjevo bedele, bile so z žarečim železom izžgane, in potem ko se je to zgodilo, trudili so se nekteri, kterim še ni serce popolnoma okamnelo, da bi mu vodnika našli, kteri bi slepega moža iz dežele in domovine peljal. Javno so dali toraj oklicati, kje bi se našla tako blaga duša, da bi prevzela to žalostno opravilo. — Slednjič se je oglašil neki deček, in se ponudil Belizarju za vodnika. Peljali so torej tega fanta v ječo k nesrečnemu možu, oprostili slepeca težkih verig, v ktere je bil vklenjen, mu dali namesto meča, ki ga je poprej tako možato sukali, beraško palico v roke in ga izročili fantu, naj ga odpelje iz domovine.

Belizarju ni samo zavolj tega serce kervavelo, ker so ga tako krivično obdolžili in ga na tako grozoviten način mučili ter mu pripravili nesrečno prihodnost, ampak najbolj težko mu je djalo, da je moral zapustiti to, kar mu je najljubše na svetu. Njegov najdrajši zaklad pa je bila njegova ljubeznjiva hčerka Irena, ktera mu je od svojih otročjih let vedno iz celega serca in duše udana bila. Kako ga je moralo zaboleti serce, ko se je spominjal preteklih časov, ko mu je, zmagovenčano iz boja se povernivšemu,

njegova ljuba hčerka nasproti prišla, ga objela in se radovala srečnega prihoda. Če so ljudje slavnega junaka občudovali in slavne pesmi njemu na čast prepevali, gledala je Irena zmerom s pazljivim očesom svojega milega očeta, kajti poznala je le ljubezen in skerb hčerino nasproti očetu ter mu je bila vedno zvesta spremljevalka, dokler je ostal doma. — Tudi to ljubeznjivo hčerko — Ireno — bi toraj moral zdaj zapustiti! No to je preveč za žalosti polno serce nesrečnega moža. Le enkrat bi jo še bil rad nagovoril, le enkrat še njen mili glas zaslusal, le enkrat še jo na svoje serce pritisnil, potem pa rad gré kot berač — da še nesrečnejši kot berač — v tuje kraje.

Jetničar ga je zapustil; Belizar je vedel, da je zdaj s fantom, kateri ga ima spremljati, sam v dvorišču pred ječo. Rekel mu je natihoma, naj ga preden mesto zapustita, še enkrat k svojej dragej hčerki pelje, da se od nje poslovita in ji podela očetovski blagoslov. Pa deček ni mogel odgovoriti, tako je zdihoval; oklenil se je kolen slepega moža in se začel na glas jokati, kajti ta deček ni bil nikdo drugi, kot Irena sama, ktera se je v moško obleko oblekla, in vse druge zapreke premagala, da bi le od ljubeznjivega očeta se ločiti ne bila prisiljena.

Spremila ga je torej kot angelj varuh na njegovem potovanju v pregnanstvo, ga vodila od enega kraja do drugega in prenašala z njim vred njegovo nesrečno stanje, dokler nista pripotovala po solzni dolini do hladnega groba. Tako je revnega, slepega nesrečnega osrečila vsaj nekoliko ljubezen lastnega otroka.

Smešnice.

* Neki gospod dá svojemu slugu petico in mu veli prinesiti zanjo eno viržinko, doda mu zraven pa še eno petico, naj si sam tudi eno cigaro kupi. Kmalo se verne sluga nazaj z viržinko v ustih ter položi eno petico pred gospoda na mizo rekoč: „V tobakarnici so samo še eno viržinko imeli in to zadnjo sem si jaz kupil, toraj Vam prinesem denar nazaj.“ —

* Dva reveža spita skupaj v enej postelji. Zbudivši se slišita tata po sobi okoli laziti. Pervi dregne družega in mu pošepeta na uho: „Tat je tukaj!“ — Drugi odgovori: „Le miren bodi! Jaz bom zakričal, morda se ustraši in mu pri begu kaj izpade, kar zna nama prav priti.“ —

* Po dolgej, dolgej suši dež suho zemljo dobro namoči. „No,“ pravi nekdo, „zdaj gotovo vse iz zemlje pride, kar je notri.“ — „Bog obvaruj,“ dostavi drugi, „jaz imam tri žene v zemlji!“ —

Razne novice.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji. Predstavljani so č. gg. kaplani: Anton Orasch iz Laboda v Greifenburg, Jožef Müller iz Šmohora v Terg in Albert Frank iz Staridvora v Milštät.

Na novo so v duhovsko službo stopili kot kaplani č. gg.: Jožef Grassler v Zagorici, Janez Joham v Mariji Rohaj, Štefan Krainer v Staremdvoru, Matija Rändl v Labodu, Ignac Wipfler v Breitenegu in Jožef Zollner k sv. Valburgi.

Družba sv. Mohora. Razpošiljanje družbinih knjig se je v začetku tega meseca pričelo in se bo hitro nadaljevalo, tako da bodo vsi družniki knjige že konec meseca septembra v rokah mogli imeti. Zarad dijakov so se knjige najprej poslale mestom, potem poredoma č. gg. poverjeni-

kom terzaške, goriške, poreške, sekovske, senjske, zagrebačke, lavantinske in ljubljanske škofije.

Solsko leto naših srednjih šol je končano in ravno kar si prilično ogledujemo letno sporočilo gimnazije in realke. Sestavek, ki obsega prvi del gimn. sporočila, govori „o rabi zaimkov pri nekaterih gerških pisateljih“ in zamore v občem le strokovnjaka zanimati. Iz drugega dela pozvome marsikatero novost ovega učelišča; tako, da je mesto vpo-kojenega dr. Jan. pl. Burgerja vodja postal L. Schmued, da je bilo 17 učiteljev (med njimi 3 iz benedikt. samost.) in koncem leta 247 učencev. Čudno se nam dozdeva, da med učenci ni več nego 33 Slovencev. Če je številka resnična, nam naj bode žalostno svarilo, da premalo pošiljamo slovenske fantiče v srednje šole. Ta številka se naj poviša in to domovini in narodu v korist ter posameznim slovenskim staršem v tolažilo in prihodnji up. Brez izobražene mladine, ki ima mimo tega pravo serce za dom in narod, ničesar storiti in dospeti ne moremo. Resnica je, da dijak slovenskega, revnega kmeta mnogo stane, ali vendar ni stvar v svoji izveršitvi tako nemogoča, ker imade gimnazija mnogo štipendij (letos 3110 gl.), potem podporno društvo (letos izdalo blizo 1000 gl.) in mimo tega veliko dobrotnikov. — Sloveščina se je podučevala v štirih oddelkih (od 2. do 8. šole) po dve uri na teden. Dijaki zadnjih dveh razredov so se učili zgodovino staro- in novoslovenskega slovstva, čitali posamezne spise in dela slov. pisateljev in si ob enem nekoliko ogledali staroslovensko glasje in oblikovje. Med Slovenci so nekda štirje skušnjo zrelosti dobro doversili in se podajo na vseučelišče. Spremljajo naj jih naša voščila, da ostanajo slovenske matere zvesti sinovi. —

Realka šteje 271 dijakov, med njimi je 19 (?) Slovencev; po veri je 254 kat., 8 protest., 1 žid in 8 brezverskih. Zadnja prikazen je kaj izvanredna in v občem prečudna. Sploh se veroznanstvo na celovski realki samo v prvih štirih razredih podučeva; enaka je s sloveščino.

Umekov spominek na Št. rupertskem pokopališču se je 28. julija slovesno blagoslovil.

Novi terg, na katerem je krasna stavba Marije Terezije, potem zmaj in stavba Marijina, se bode, kakor so mestni očetje sklenili, spremenil v ljudski vert z drevoredi, oddelki za cvetlice, germovje itd. Prdrugacenje ovega prostora se hoče v kratkem pričeti.

Nova maša. Letos posvečeni duhovni so že tu in tam prvo sv. mašo praznično obhajali. Omenjena naj bode le prva maša čast. g. Andrej Einspielerja mlaj. v Svečah, kjer se je zbralo na dan v resnici praznične in vzvišene svečanosti 3. avgusta t. l. mnogobrojna množica, ki je, kakor na kaki ljudski tabor, skoraj iz celega Roža prihitela, da se vdeleži ovega praznika, ki bode vsem nazočim v vednem spominu. Mladega duhovnika je v cerkev spremilo mnogo drugih g. duhovnikov, med katerimi smo zapazili štiri verle gg. Einspielerje, namreč: deželnega poslanca Andreja E., grabštanjjskega župnika Janeza E., knez. škof. tajnika Lamberta E. in bogoslovca Gregorja E. Vseh pet si je v bližnjem sorodu. Popoldne se je razvila ljudska veselica, ki je, v najlepšem redu doveršena, še marsikako staroslovensko šego in navado razkrila.

Jungmanovi svečanosti so telegrafično v Prago čestitali nekateri odličnejši možje našega mesta kakor tudi naša narodna društva: Čitalnica in Terdnjava.

Nova knjiga. Ravno kar je izšla v narodni tiskarni v Ljubljani nova knjiga, ki se lahko prišteva najobširnišem knjigam slovenskim. Obsega namreč skoro 30 pol v veliki osmerki. Spisal in založil jo je Ivan Jesenko, profesor v Terstu, ona namreč popisuje zemljo. Ta „*Občni zemljepis*“ razklada v prvem oddelku razne razmere in prikazke iz zvezdoznanstva, v drugem iz prirodznanškega zemljepisa in

sicer najprej morje, potem pa suho zemljo in stoječo in tekočo vodo na njej. Poseben oddelek je odločen vzduhu ali zraku in raznim prikazkom v ozračji. Kaj zanimiv oddelek obsega raznoverstne razmere organskih stvari. Za prirodnoznanjskim zemljepisom sledi državoznanski. Razen občnih pojmov obsega splošne zemljepisne razmere vsakega dela sveta, potem pa popisuje posamezne države in dežele. Debeli knjigi je pridana slovensko-nemška terminologija, ki obsega vse najmenitnejše izraze. V vvodu pravi pisatelj, da je knjiga v prvi versti namenjena našim srednjim šolam in učiteljskim pripravnicam, a ker je zemljepisno gradivo tako obširno obravnavano, zanimala bode knjiga vsakega, ki le čitati zna, izobraženega in neizobraženega. Ob enem čitatelju povsodi ponuja novo mero in vago, najnovejša števila iz raznoverstne statistike, razmere med katoličani in protestanti v skupnih številih in v odstotkih itd. s kratka za nas Slovence je popolnem nova knjiga, ki na vsaki strani čitatelju ponuja polno raznoverstnega najnovejšega gradiva. Pisatelj in izdajatelj je potreben podpore, da se mu bode posrečilo, nova svoja rokopisa, naznanjena na zavitku spraviti na svetlo. Cena obširni knjigi je 2 gld. in se dobiva pri knjigarjih, v Celovcu v Liegelnovi knjigarnici. Kdor pa pri pisatelju samem 10 iztisov te knjige kupi, dobi jih za 15 odstotkov cenejše kakor po knjigarnicah.

„**Mali računar**“ je naslov knjizici, ktero je slovenskim učiteljem v rabo spisal Gregor Sommer, okrajni šolski nadzornik in učitelj šolskih pripravnikov v Celovcu. Praktičen navod, prvošolce rekel bi igraje učiti, da znajo vsako rajtingo v prvi desetki ne le prav uganiti, temuč tudi ob enem številke pisati, račun razumno rešiti in razložiti. — Navod je osnovan po vprašanjih in odgovorih in razjasnjen po kratkočasnih pripovedih. Knjiga se tiska v tiskarnici družbe sv. Mohora in bode obsegala 9 tiskanih pól.

Listkov tretji in četerti zvezek sta se že priobčila in se živo priporočata. Tretjemu zvezku je zapopadek: „Pervi poljub“, in „Na črni zemlji“, noveli, spisal J. Skalec. Četerti zvezek obsega: „Lepi dnevi“, spisal Paulus; „Plašč“, novela, poslovenil Gorenjec in „Nekoliko opazek o izdaji slovenskih národnih pesnij“, spisal dr. Gr. Krek. Vsaki zvezek velja 25 nkr. in se v Celovcu dobiva v bukvarnici Leona in Liegelna.

Katoliška vera se v Ameriki močno razprostira. Pred 84 leti je bilo v zedinjenih državah 25.000 katoličanov in sedaj jih je 9.600.000. Takrat je bila samo ena škofija in 21 duhovnikov, sedaj imajo 54 škofov in 4890 duhovnikov; razun tega še obstoji blizo 500 samostanov.

Zvezde se bodo meseca avgusta v ogromnem številu utrinjale in sicer v nočeh od 8.—12. in od 15.—18. t. m.

Perzijski šah Nazredin, ali kakor se imenuje „kralj kraljev“, je potoval po Ruskem, Nemškem, Angležkem, Francoskem in Laškem in biva sedaj na Dunaji, kjer si hoče ogledati svetovno razstavo.

Volitve za državni zbor se bodo kmalo razpisale. Na mnogih krajih že delajo politične oblasti priprave za sestavo volilnih listin. Občinska predstojništva bodo morala skoraj imenik volilcev sestaviti in potem pride prvi čin volitev, reklamacije volilcev, kateri bi ne bili vpisani v volilnih listinah. Že pri tem poslu je treba največe pozornosti. Volilno gibanje, ki je po vseh deželah kaj živahno, bode menda tudi pri nas v kratkem živeje postalo.

Listnica.

Besednikova. Č. g. L. G. v Kg. Za tekoče leto nismo še dobili naročnine, poslano sega torej do konca 1873. — Č. g. Št. K. v G. Poslano hvaležno sprejeli, ter bomo s časom porabili. — Č. g. J. St. v K. Poslani spis jako ugoden, le malo prepozno v roke dobili, da bi ga bili mogli že v tem listu vverstiti, pride torej prihodnjic.

Dohodki za Janežičevo ustanovitev.

	Prenesek iz 11. lista 1872 . . . gld.	953.32
531.	Bratovščina sv. Mohora za l. 1872 . . .	105.12
532.	Č. g. Anton Pintar, župnik v Zalem logu . . .	—20
533.	„ Janez Vidrih, kaplan v Kerki . . .	2.—
534.	„ J. Levičnik, učitelj v Železnikah (od darila za „Spomin na Notr.-Kranjsko) . . .	3.—
535.	„ Stefan Kociančič, prof. bogoslovja v Gorici od nagrade za „Krist. življ.“ . . .	25.—
536.	„ Š. Stökl, župnik v Št. Lenartu . . .	1.—
537.	„ J. Sovdat, župnik v Kamnjah . . .	—73
538.	„ Ivan Škerjanec, kaplan v Ternovem . . .	—40
539.	Č. gospá Marija Fras, posest. v Št. Petru . . .	—20
540.	Č. g. J. Kunec, kaplan v Svetinjah . . .	—20
541.	„ J. Podreka, župnik v Breginju . . .	1.—
542.	„ J. N. Červ, vikar v Logu . . .	—50
543.	„ A. Balon, župnik v Polzeli . . .	1.—
544.	„ Fr. Remic, duh. pom. v Terstu . . .	1.—
545.	„ V. Kodrec, strežaj v Terstu . . .	1.—
546.	„ J. Zorman, župnik v Ketnari . . .	1.—
547.	„ J. Jančar, učitelj v Ketnari . . .	—50
548.	„ V. Čok, kmet v Ketnari . . .	—10
549.	Č. Mohorjevi družniki v Lokavcu . . .	1.70
550.	Č. g. J. Doliak, dekan v Tominu . . .	1.—
551.	„ A. Rutar, župnik v Volčah . . .	1.—
552.	„ J. Ciringar, župnik v Žusemu . . .	—80
553.	„ H. Križan, župnik v Št. Janžu . . .	—90
554.	„ J. Skarbina, župnik v Ukvah . . .	1.—
555.	„ Janez Wieser, kapl. v Žabnicah . . .	1.—
556.	Č. gospodična Fani Jugovic, kupč. hči . . .	1.—
557.	Č. g. Dr. Jože Vošnjak v Ljubljani, od nagrade za „kletarstvo“ . . .	35.—
	Skupaj . . .	1140.67

Za A. Umekov spominek

se je vsled „Besednika“ nabralo darov . . .	gld.	176.36
V hranilnici, kjer so posamni darovi bili naloženi, nabralo se je obresti . . .	„	12.63
K temu je še dodal A. B. v C.	„	1.01
	Skup . . .	190.—

Od tega zneska se je bil pri tukajšnjem kamnoseku R. Vogler-ju naročil grobni spominek za gld. 110.—
Ostanek, to je „ 80.—

se je pa v tukajšnje hranilnico vložil na obresti in sicer kot dar hčerki Umekovi. Hranilnične bukvice so se njenemu varuhu dale hraniti.

Na predlog nekega odbornika „*naj se istina od 80 gld. poviša na 100 gld.*“ obljubili so sledeči gospodje pod tem pogojem, da se predlog zverši, še darovati in sicer:

1. G. Andrej Einspieler, profesor	gld.	5.—
2. „ M. Šašl, duhovni svetovalec	„	1.—
3. „ K. Dürnwirth, špiritual	„	1.—
4. „ J. Jakopič, župnik	„	1.—
5. „ Matija Ambroš, mestni kaplan	„	1.—
6. „ B. C. Rosbacher, tergovec	„	1.—
7. „ A. Biser, stolni kaplan	„	1.—

Skup „ 11.—

Upati je za gotovo, da drugi tukajšnji rodoljubi ne bodo zaostali ter da bodo pripomagali, da se zverši omenjeni predlog.

V Celovcu 31. julija 1873.

O d b o r.